

AMICUS CURIAE

KOHTU SÕBER

3 / 2007

ÜHTNE JURISTIEKSAM

Marko Aavik, Justiitsministeeriumi asekantsler

Justiitsministeeriumis on valminud juristide kvalifikatsiooninõuete ühtlustamise kontseptsioon.

Kontseptsiooni koostamise eesmärgiks oli juriidiliste elukutsete ettevalmistussüsteemide hindamine ning ettevalmistussüsteemide vastavus õigussüsteemi vajadustele.

Analüüsi tulemusena jõuti järeldusele, et olemasolevad kutseüsteemid on liiga kilustatud, suletud ja jäigad, tähelepanuta ei saa ka jätta õigushariduse kvaliteedi tagamise vajadust.

Nimetatud probleemide lahendamiseks on pakutud ühtse juristieksamiga kehtestamine ning olemasolevate

kandidaaditeenistuste muutmist.

Käesolevas artiklis tutvustatakse ühtset juristieksamit ning tööle asumise võimalusi kohtuniku või kohtunikuabina pärast ühtse juristieksamiga kehtestamist.

Erinevad juriidiliste elukutsete kutseksamid asendatakse ühtse juristieksamiga (edaspidi juristieksam).

Juristieksamiga sooritamise eelduseks on magistriskraad õigusteaduses või sellele vastav haridustase.

Eksamil kontrollitakse teadmisi eraõiguse, avaliku õiguse ja karistusõiguse valdkonnas ning neile vastavates kohtumenetlustes.

Erinevate valdkondade eksamid on üksteisest sõltumatud, ühe eksami osa hea tulemusega ei saa kompenseerida läbikukkumist teises osas.

Juristieksam on sooritatud ainult siis, kui on sooritatud kõik eksami osad. Kui ebaõnnestub eksami üks osa, on võimalik ka ainult ebaõnnestunud osa parandada, eksamit täies mahus uuesti sooritama ei pea.

Juristieksamiga tulemused on aluseks isiku kõigil edasistel kandideerimistel reguleeritud kutsealadele, konkursi käigus kandidaadi õiguslaseid teadmisi enam eraldi ei hinnata. Juristieksamiga tulemused ei määra siiski lõplikult ära konkursi tulemust.

SELLES NUMBRIS:

ÜHTNE JURISTIEKSAM	1
EESTI AITAB EDENDADA GRUUSIA KOHTUSÜSTEEMI	3
ÜHT-TEIST MEDIATSIOONIST	5
KOHTUAMETNIKE KOOLITUSEST	9
UUED KOHTUNIKUD	10
UUED KOHTUNIKUKANDIDAADID	10

Marko Aavik

Konkursikomisjonil on õigus eelistada ka madalama tulemusega kandidaati, kui näiteks tema kutse sobivus on oluliselt parem.

Kohtunikuks saamise eelduseks on juristieksami sooritamine ja pärast seda vähemalt kaks aastat juristieksamit nõudval ametikohal töötamine või vähemalt viis aastat töötamine muul erialasel tööl.

Kohtus saab juristieksamit nõudvaks ametikohaks kohtunikuabi ametikoht. Kohtunikuabi ametikohal töötamise aeg ei ole piiratud, see võib olla ka iseseisvaks karjääriks inimesele, kes ei tahagi kohtunikuks saada.

Samas annab kohtunikuabina töötamine võimaluse omandada kohtunikuks saamiseks vajalik staaž.

Eelnimetatu raames arendatakse edasi ka kohtunikuabi ametit nii kvalitatiivses kui ka kvantitatiivses mõttes, millise kontseptsiooni väljatöötamisega Justiitsministeerium hetkel tegeleb.

Kohtunikuabiks võib nimetada isiku, kes vastab kohtunikele esitatavatele nõuetele, v.a. staažinõue.

Seega võib kohtunikuabina tööle asuda kohe pärast ülikooli lõpetamist ja juristi-

eksami sooritamist.

Nagu juba eespool märgitud, on kohtunikuks kandideerimisel nõutavat staaži võimalik omandada ka muul juristieksamit nõudval ametikohal töötades, näiteks advokaadina, notarina, prokurörina või kohtutäiturina töötades. Kõigi nimetatute puhul on nõutav staaž vähemalt 2 aastat.

Kolmandaks võimaluseks täita kohtunikuks kandideerimisel vajalikku staažinõuet on töötamine ametikohtadel, mis ei eelda juristieksami tegemist, näiteks ettevõttejurist või haldusjurist. Nendel ametikohtadel tuleb töötada vähemalt 5 aastat, et omandada kohtuniku ameti jaoks vajalik staaž.

Konkurss korraldatakse olemasoleva või loodava ametikoha täitmiseks. Kõik eespool nimetatud isikud osale-

vad kohtuniku kohale kuulutatud konkursil võrdsetel tingimustel.

Kuna kohtunikuks on võimalik kandideerida väga erineva ettevalmistusega isikutel, kehtivad neile ka sõltuvalt ettevalmistusest erinevad tingimused kohtunikuna tööle asumisel (väljaõpe, katseaeg).

Reguleeritud kutsealadel juristieksami rakendamise ajal juba tegutsevad juristid (kohtunikud, kohtunikuabid, advokaadid, notarid, prokurörid, kohtutäiturid) oma tegevuse jätkamiseks juristieksamit sooritama ei pea.

Küll aga peavad nad juristieksami sooritama, kui nad soovivad kandideerida teise ametisse, millesse kandideerimisel on eelduseks juristieksam.

EESTI AITAB EDENDADA GRUUSIA KOHTUSÜSTEEMI

Timo Ligi, Justiitsministeeriumi lepinguline nõustaja, Gruusia väliskoostööprojekti juht

Käesoleva aasta kevadtalvel sai alguse Justiits- ja Välisministeeriumi koostöös toimuv välisprojekt „Gruusia kohtusüsteemi haldussuutlikkuse edendamine“.

Välisministeeriumi poolt oli projekti finantseerimine ja Justiitsministeeriumi poolt sisuline tegevus, sh kohtunikest ekspertide kaasamine. Projekti üldiseks eesmärgiks oli Gruusia kohtusüsteemi haldussuutlikkuse tõstmine kogemuste abil, mida Eesti on oma kohtusüsteemi arendamisel viimase 15 aasta jooksul omandanud.

Haldussuutlikkuse tõstmine tähendab käesoleva projekti kontekstis nii kohtumenetluse kiirust tõstvate ettepanekute tegemist kui ka uute tehnoloogiate tutvustamist, mis muudaksid õigusemõistmist efektiivsemaks.

Ekspertidena olid Eesti kohtunikest kaasatud Tiina

Pappel, Rubo Kikerpill ja Zakaria Nemsitsveridze.

Projekti esimene osa hõlmas 2007.a kevadel Gruusia külastamist. Reis kestis neli päeva ja selle eesmärgiks oli koguda võimalikult palju infot Gruusia kohtusüsteemi kohta.

Päevad olid seetõttu tihedad ning neid sisustasid kohtumised kahes esimese astme kohtus, Tbilisi Ringkonna kohtus, samuti Riigikohtus ja Kõrgeimas Kohtu Nõukogus, mis tegeleb ainuisikuliselt kohtute haldamisega, alludes Riigikohtu esimehele.

Lisaks kohtutele tutvusime põgusalt ka politsei, prokuratuuri, advokatuuri ja Justiitsministeeriumi tööga. Tutvumisviisi kokkuvõtteks saab öelda, et sarnasusi Eesti kohtusüsteemiga on rohkem kui erinevusi.

Kohtuastmeid on kolm, paralleelselt läbivad kohtuast-

meid kolm peamist menetlusliiki – tsiviil-, kriminaal- ja halduskohtumenetlus (erinevusena olgu siiski välja toodud, et halduskohtunikud lahendavad Gruusias senini ka haldusõigusrikkumise asju ehk väärtesusid).

Kohtunike praegune arv on ca 300, kuid seda on kavas suurendada 400-ni ja kuna riiklikult on kohtusüsteemi edendamine väga suur prioriteet ning kohtute eelarvesse on palgaraha juba eraldatud 400 kohtuniku jaoks, siis väga suurt rahapuudust süsteem tervikuna ei tunne.

Suure hooga renoveeritakse kohtuhooneid ja uued hooned ei jää mitte millegagi alla Eesti renoveeritud kohtumajadele, pigem saaks ehk väita isegi vastupidist.

Peamine erinevus võrreldes Eesti kohtusüsteemiga seisneb eelkõige lihtsustatud menetluste võimaluste olemasolus erinevates menetlusliikides ja kohtuniku

abiliste kasutamises. Olgu, et ega ka Eesti kohtusüsteemi siin valdkonnas muu maailma taustal pioneeriks ei saa pidada, saavad ehk just siin eestlased Giorgi poegadele millegagi toeks olla. Nimelt näiteks on Gruusia tsiviilkohtumenetluses küll olemas nn masshagide lahendamiseks eraldi menetlus, kuid ka nende asjadega tegelevad tsiviilkohtunikud, kohtunikuabi tasemele vastavaid ametikohti Gruusias pole.

Samuti kehtib kriminaalmenetluses veel senini suures osas nõukogude aegne koodeks, mis ei võimalda kasutada Eestiga sarnaselt laia lihtmenetluste valikut ning kus protsess on (sarnaselt Eesti olukorraga enne 2004. aastat) veel väga süüdistusekeskne.

Kohtutes töötavad küll mitmed erinevad ametnikud, kelle tööks peaks olema kohtunike abistamine tehnilisema tööga tegelemisel, kuid lahendiprojekte koos-

tavad neil enamasti algusest lõpuni kohtunikud ise.

Olgugi, et Eestiski on konsultantide ja istungisekretäride kvaliteet probleemiks, oleme me siin ehk mõne sammu võrra Gruusia kolleegidest ees.

Tulenevalt menetluste teatavast kohmakusest ja kohtunikke abistavate ametnike vähesusest on kohtunike koormus suur, olugi et kohtuasjade arv pole rahvaarvu (4,2 miljonit) arvestades väga suur – nt tsiviilkohtunikel on käes keskmiselt 100 asja ja keskmised menetlusajad on Eestiga võrreldavad. Kohtunikud teevad tööd ka nädalavahetustel ja istungeid peetakse ka algusajaga kell 18.00.

Võib eeldada, et majanduskasvu kiirenedes hakkab hüppeliselt tõusma ka saabuvate kohtuasjade arv, mis toob seniste menetlusseadustike ja kohtuniku abiliste kasutamise korralduse juures kaasa kiire kohtute ummistumise ka 400 kohtunikukohaga.

Kohtuasjade arvu kasvu

kohta juba on üks anekdootlik lugu kriminaalmenetluse valdkonnast. Nimelt kuritegude statistika kohaselt toimus mõni aasta tagasi Gruusias kuritegude arvu hüppeline kasv – seniselt 10 000-15 000 kuriteolt kuni 60 000 kuriteoni aastas.

Esmapilgul tundub, et riik on langenud kurjategijate meelevalda, kuid tegelik põhjus on lihtsam – nimelt varasemalt oli seatud politseile eesmärk: avastada vähemalt 80% kõigist kuritegudest. Kuna seda saavutada oli raske, siis registreeriti ainult need kuriteod, mis avastati!

Riigi lähiajaloo kurioosumid annavad endast märku ka kohtunikkonna hulgas. Kuna 1990-ndatel oli korrupsiooni tase Gruusias väga suur ja riigis polnud korda ollagi, toimus kohtunike hulgas pärast Rooside revolutsiooni päris suur „puhastus“.

Praegu on aga selle tulemusel ametis väga suur hulk praktiliselt olematu staažiga kohtunikke ja nagu öeldud on lähitulevikus kavas ametisse nimetada veel ca

100 verivärsket kohtunikku.

Pole võimalik kõrvalseisjana hinnata suurpuhastuse vajalikkust tagantjärele, kuid kindlasti saab Eesti „tänu“ sellele pakkuda oma abi kohtuniku tööalaste oskuste arendamisel.

Nii oleks näiteks võimalik Eesti kohtunikel kas loengu või nn hospitatsiooni vormis anda edasi omi kogemusi menetluste juhtimisel. Menetluslikud ja keelelised (arvestades vene keelega) erisused ei loo selleks märkimisväärseid takistusi.

Projekti teises järgus viibiski oktoobri alguses Tallinnas ja Tartus seitsmeliikmeline Gruusia kohtunike ja kohtuametnike delegatsioon. Külustus kestis samuti vaid neli päeva ja seetõttu ei saanud väga põhjalikult tutvustada kõikvõimalikke menetluslikke jm detaile Eesti kohtusüsteemi kohta, küll aga jõudsime anda lühiülevaate kõigist olulisematest küsimustest – Eestis rakendatud võimalused kohtumenetluste kiirendamiseks, kohtusisese tööjaotuse võimalused kohtunike koormuse vähendamiseks ning (info)

tehnoloogiliste võimaluste rakendamisevõimalused kohtute töö lihtsustamisel (sh infosüsteemid ja videokonverentsiseadmed).

Kokkuvõttes saab läbitud teemasid pidada siiski vaid sissejuhatuseks Eesti kohtusüsteemi. Kavas on pakuda käesoleva projekti lõpparuandes Gruusia poolele välja erinevaid võimalusi koostöö jätkamiseks, nt juba mainitud kohtunikukogemuse edasiandmine Gruusia väikese staažiga kohtunikele, videokonverentsisüsteemide kasutuselevõtt jne.

Koostöö jätkumine sõltub aga kindlasti Gruusia soovist ning teatud osas ka Eesti võimalustest, seda nii rahalises kui ka ajalises mõttes, sest tuleb tunnistada – ka kohalikud probleemid vajavad lahendamist.

Selge on aga see, et ka sellises abistavas tegevuses on doonorriigi jaoks omad hüved – annab see ju võimaluse ka oma süsteemi värsket pilguga kõrvalt vaadata ja analüüsida ning tekitab soodsa pinnase arenguks.

ATEENA KONVERENTS JA PARIISI KOHTUMINE, EHK ÜHT-TEIST MEDIATSIOONIST, ALAPEALKIRJAGA: KAS ÕIGUSEMÕISTMINE ERAKÄTESSE?

Donald Kiidjärv, Tartu Maakohtu esimees
Anu Ammer, Viru Maakohtu kohtunik

Fotod: Donald Kiidjärv

09.-12.oktoobril 2007 toimus Ateenas konverents „Piiriülene mediatsioon tsiviil- ja äriaffaires“, mille korraldas Pariisi Mediatsiooni ja Arbitraaži keskus CMAP (le Centre de Médiation et d'Arbitrage de Paris, <http://www.mediationetarbitrage.com>), koostöös GEMME (Groupement Européen des Magistrats pour la Médiation <http://www.gemme.eu>), EJTN (European Judicial Training Network, <http://www.ejtn.net/www/en/html/index.htm>) ja Kreeka Avalike Ühingute Liiduga.

Konverentsi sihtgrupiks olid Euroopa Liidu tsiviil- ja äriõigusele spetsialiseerunud kohtunikud ja advokaadid ning selle eemärk oli tutvustada mediatsiooni kui lahkarvamuste alternatiivse lahendamise meetodit, mõista selle protsessi eripärasid ja õiguslikku situatsiooni Euroopas.

Konverentsil osales kohtunikke, advokaate ja õppejõude Kreekast, Prantsusmaalt, Inglismaalt, Hollandist, Itaaliast, Portugalist, Sloveeniast, Bulgaariast, Lätist ja Eestist.

Eesti kohtunikest osalesid konverentsil allakirjutanud - Tartu Maakohtu esimees Donald Kiidjärv ja Viru Maakohtu kohtunik Anu Ammer.

Konverentsi töövormiks olid ettekanded, diskussioonid ja rollimängud töögruppides ning praktilised esitlused, sh. CMAP'i õppefilm mediatsioonist (vt täpsemalt programmi http://www.gemme.eu/IMG/doc/Programme_A4_anglais.doc).

Vahetati Euroopa liidu erinevate liikmesmaade kogemusi ja arutleti vaidluste erisuste ja sarnaste üle nii kohtumenetluses kui selle väliselt.

Diskussioonide teemaks oli muuhulgas kohtuniku roll mediatsioonis, st kas kohtunik saab ja võib olla mediaator, samuti mediatsiooni eetika, mediatsiooniprotsessi läbi viimine jmt.

Praktika on riigiti erinev ning sõltub suures osas sellest, kas ja kuidas seadusandlus seda toetab.

Oluliseks peeti aga kogemuste vahetust eri liikmesriikide vahel.

Käsitlemist leidsid mediatsiooni ja lepituse, kui vaidluste kohtuvälise lahendamise viiside eelised võrreldes tavalise kohtupidamisega.

26.oktoobril 2007 osales Viru Maakohtu kohtunik Anu Ammer Pariisis GEMME juhatuse koosolekul, kus ühingu igapäeva tööküsimuste kõrval käsitleti olulise teemana muuhulgas GEMME tegevust liikmesriikide kohtunike ühendamisel ja koolitamisel.

GEMME on detsembris 2003. Prantsuse Ülemkohtu presidendi Mr Guy Canivet initsiatiivil loodud ühing, mis ühendab Euroopa liidu kohtunikke, kes praktiseerivad mediatsiooni ja lepitust.

Oma eesmärgiks on GEMME seadnud mediatsiooni ja lepituse kui alternatiivsete ja kohtumenetlusest noomsemate meetodite arendamise Euroopas (konverentsid, koolitused, juhendid).

GEMME töötab suunas, et igas liikmesriigis peaks olema oma rahvuslik sektsioon, mis koordineeriks kohtunike vaheliste kontaktide loomist ja koolitust, et igal liikmesriigil ei oleks vajadust nõ „jalgratast leiutada“

Hetkel on GEMME rahvuslikud sektsioonid loodud 14 liikmesriigis ning ühingu liikmeteks on 350 kohtuniku.

Lähitulevikus võiks arutluse alla tulla ka meie kohtunike tihedam kontakt organisatsiooniga ning selles osalemine liikmetena.

Alljärgnevalt lühike sissejuhatus mediatsiooniõpetusse

Mediatsioon kui üks vaidluse menetluse vorme on meile olnud küllaltki tundmatu asi. 2004. a õigusteadlaste päeval oli mediatsioonist juttu ning eesti keeles on ilmunud veel üks artikkel selle kohta Kaubanduskoja Teatajas 2004.a ja samuti Äripäevas.

Sellega kõik on piirdunudki, kuni 2007. a kevadeni.

Võiks alustada nii, et kui

ühel 2007. a kevadisel päeval Õiguskeskusesse kogunenud kohtunikud ootasid välja kuulutatud läbirääkimiste koolitust, siis tegelikkuses tutvusid nad hoopis teistlaadse asjaga, mille nimetus – mediatsioon – tekitas alguses arusaamatust. On ju nimetused meditatsioon ja mediatsioon kõllaliselt üsna sarnased ja seega ka kartvalt segiaetavad.

Ent mõned õppepäevad, ja asi sai selgemaks ning nüüd novembri lõpus toimub juba süvendatum mediatsiooniõpe kohtunikule.

Peale selle on 2008. a kooli-

tuskavas ette nähtud ka esimesed õppepäevad laiemale hulgale kohtunikele.

Tegelikkuses jäi algul mediatsiooni mõiste meie kokkulepete sõlmimise mõistest väga kaugele, sest see, mis me kevadisel koolitusel kuulsime ja ise kogesime läbi rollimängude, oli erinev senisega võrreldes ning tähendas hoopis miskit muud maailma, millega me seni olime harjunud oma igapäevatoos kogema ja kasutama poolte vahel kokkuleppeid sõlmida püüdes või neid sinnapoole teele saates.

Ette rutates võiks öelda, et senine arusaam - tähtis on

tulemuse puhul *võitja-võitja* situatsioon ning kohtunike-na oleme pidanud selleks näiteks kompromissi kinnitamist, siis koolituse järel pidime möönma, et tegelikkuses kompromiss seda ei ole.

Mediatsiooniõpetuse kohaselt on kompromiss hoopis situatsioon, kus *mõlemad pooled kaotavad*, sest nad ei ole selle tulemuseni jõudnud mitte ise, vaid kohtunike poolt suunatult, ja see tulemus ei pruugi ju neile sugugi olla võitja positsiooni saavutamine.

Mis on mediatsioon ja kes on mediaator?

Segamini ei tohiks ajada sõnu “meditatsioon” ja “mediteerimine”, mis ei tähenda muud kui keskendumist mõtisklust, meelisklust ning mõtisklemist ja meelisklemist ehk rahvasõnu meditatsioon tähendab elu, mis on elatud täie teadlikkusega. Meditatsioon tähendab hetkes olemist, mitte kaotades seda hetke.

Keegi küsis Buddha käest: „Kuidas me saame mediteerida?” Buddha vastas, “Mis iganes sa teed, tee seda

teadlikult, täielikult ärkvel olles; see on meditatsioon.

Jalutad, jaluta tähelepanelikult, nagu jalutamine olekski kõik; sööd, söö teadlikult, nagu söömine olekski kõik; tõused, tõuse teadlikult; istud, istu teadlikult; kõik sinu tegevused muutuvad teadvustatud tegevusteks, su meel ei rända kusagil ringi vaid on selles hetkes, lülitatud sellesse hetke – see on meditatsioon.”

Eesti kelle sõnaraamatus sõna mediatsioon ei esine (2003). Küll on seal sõna *mediaator*, mis juriidilises tähenduses tähendab vahendajat, eriti rahvusvahelistes tüldes, füsioloogilises tähenduses tähendab aga närvierutust kandvat keemilist ainet.

Mediatsiooni puhul on tegemist turumajandusega riikides üha enam populaarsust võitva ja kiiresti areneva *vaidluste lahendamise meetodiga*, mida tasuks meilgi rakendada.

Mediatsioon tähendab vaidluse lahendamise menetlust, mille puhul *vaidlevad pooled paluvad vahendajal ehk mediaatoril:*

- anda sõltumatu hinnang probleemile,
- abistada pooli läbirääkimistel lahenduse leidmiseks
- pakkuda välja õiglase lahendus.

Niisuguse lahendusviisi peamine eeldus on vaidlevate poolte kokkulepe ja vahendaja erapooletus.

Erinevalt tavapärasest kohtumenetlusest võib vaidlev pool igal ajal vahendaja teenustest loobuda. Mediatsiooni korral innustatakse aga pooli koostööd tegema ja nägema kokkuleppe saavutamises positiivset. Mõlemal osapoolel on alati õigus öelda, kas ja miks arutatava kokkuleppe tingimus temale sobib või mitte.

Mediaator ei ole vahekohtunik, kes teeb pooltele siduva otsuse. Mediaator pigem suunab pooli neid rahuldava lahenduse poole nii, et teda ennast nagu ei olekski tunda. Vastupidiselt kohtumenetlusele, kus kohtuniku olemasolu lihtsalt on tuntav, tahad sa seda või mitte. See tuleneb juba seadusest.

Mediatsiooni puhul on võimalik kokku leppida menetluse toimumises täieliku või osalise salastatuse tingimustes.

Mediaator ei pea olema tingimata jurist. Tegemist võib olla ka riiklikult tunnustatud eksperdi, äri- või kutseorganisatsiooni esindaja, muu spetsialistiga.

Olulisim seoses mediaatori isikuga on siiski tema erapooletus ja tasakaalukus.

MEDIATSIOONIGA SEOTUD MÄRKSONAD:

vabatahtlikkus – pool võib igal ajal menetlusest loobu-

da ja põhjust nimetamata lahkuda. Tulemus sõltub 100% poolte endi tahtest. Nemad otsustavad, kas nad tahavad selleni jõuda või mitte. Vastupidiselt kohtunikule, kes teeb otsuse ja kõik. Edasikaebe võimalused on nüüd avatud. Tuult tiibadesse!

koostöö – mediaator innustab mõlemaid pooli koostööd tegema ja jõudma parima võimaliku kompromissini. Nagu ütles ka meie õppejõud Arthur Trossen (viib süvendatud mediatsiooniõpetust läbi meie sõbralikus naaberriigis Lätis, kus olakse meist sellel alal tublisti ette jõutud), on mediatsiooni väike saladus see, et ta toimub iseenesest. Selleks on vaja lihtsalt ära kasutada poolte endi ressursse. Need tuleb üles otsida.

kommunikatsioon – suhtlemine ja aktiivne kuulamine poolte poolt ja vahel ning lepitaja vahendusel

kontrollitavus – mõlemal pooltel on täielik vetoõigus läbirääkimistel arutatava kokkuleppe projekti mis tahes tingimuse suhtes

konfidentsiaalsus – mediatsioon on konfidentsiaalne ulatuses, milles pooled seda soovivad ja kokku lepivad

professionaalsus – mediatsioon võimaldab kaasata õiguslaste või mis tahes muu valdkonna teadmistega eksperte

tasakaalustatus – mediaatoril on mõlema poolte suhtes võrdsed kohustused, millest peamine on abistada pooli kokkuleppe saavutamisel

rahulolu – poolte aktiivsel osalusel põhinev konflikti lahendamine toob kaasa suurema soovi kokkulepet täita

meie otsus – st et otsust ei teinud keegi kolmas isik, mis paratamatult annab ju ühele poolele suurema õiguse, isegi kui on tegemist kompromissiga

mõistmine – mediatsioon ei olegi nagu otseselt lepitamise otsimine, vaid just poolte omavaheliste mõistmise leidmine, teise arusaamast

teadasaamine ehk siis arusaamiste esitamine poolte omavahelise kommunikatsiooni teel.

mediaator ehk lepitaja – ülesandeks on suunata, innustada ja aidata pooli leidmaks ühine arusaam asjast sel teel, et pooled ise leiaksid üheskoos ühise lahenduse oma probleemile, mis võimaldaks jätkata suhtlemist.

Lepitaja peab olema:

- jurist või väljastpoolt juristkonda
- laia silmaringiga tasakaalukas inimene
- hea inimesetundja
- vaidluse spetsiifikat tundev spetsialist või ekspert
- erapooletu ja neutraalne
- vaidlevatest pooltest täielikult sõltumatu
- äärmiselt heade läbirääkimisoskustega
- piiride tunnetaja

Me oleme isiklikult saanud teada olulise tõe, mida me teadsime loomulikult ka varem kuid mis aja jookslul kipub lihtsalt oma sära kao-

tama ning tuhmuma – **inimesi tuleb kuulata!**

Siit ka üks väga oluline meetod mediatsioonis (kolleegid peaksid seda mäletama): AKTIIVNE KUU-LAMINE!

Kokkuvõtvalt mujalt maailmast:

Mediatsiooni defineeritakse kui vabatahtlikku ja avatud lahendustega menetlust, mille puhul probleemiga seotud osapooled püüavad neutraalse kolmanda isiku juhtimisel kokkuleppeni jõuda.

Mediatsiooni kasutatakse üha sagedamini *perekondaõiguses*, nt lahutuste menetlemisel ja *majandusõiguses*, nt ettevõtetevaheliste tüliküsimuste lahendamisel ning tihti jõutakse positiivse

tulemuseni.

Alguse on see meetod, nagu paljud head asjad, saanud mõistest “keskkonna-mediatsioon”, mis võeti kasutusele Ameerika Ühendriikidest (*environmental mediation*).

Keskkonnaalaste kokkulepete saavutamine oli vajalik kavandatavate suurprojektide puhul nagu ümberehitused, tööstushoonete, maanteede ja lennujaamade rajamine.

Näiteks Saksamaal on mediatsiooni eduka rakendamise kohta avalikus sektoris suhteliselt vähe näiteid, kuid samas on Saksamaa koos Austriaga teiste Euroopa Liidu (EL) riikide hulgas esireas selle konfliktilahendusmeetodi tuntuse poolest.

Austrias mainitakse mediatsiooni alates 2000. aastast keskkonnakõlblikkuse kontrolli seaduses (*Gesetz über Umweltverträglichkeitsprüfung*).

Lisaks on Austria esimene riik ELis, kes ka tsiviilõigus-mediatsiooniseadusega (*Zivilrechts-Mediationsgesetz*) reguleerib mediaatori õigused ja kohustused.

Saksamaal pole mediatsiooni seadustamist veel jõutud.

Küll aga on liidumaade tasandil ette nähtud avaklausel *tsiviilõigusliku konflikti kohustuslikuks kohtuväliseks lahendamiseks, kui vaidlusaluse eseme väärtus ei ületa 750 €*.

Seda regulatsiooni on 8 lii-

dumaad vastava seaduse vastuvõtmisega ka juba rakendanud.

Kas mediatsioon on lepitusmenetlus?

Kui vaadata lõppeesmärke, siis küll. Mediatsioon on probleemi sisuline aruelu ja ei lähtu juriidilistest nüanssidest ja menetlusõiguslikest keerdkäikudest.

Ametlik mõiste

Mediatsioon tähendab vaidluse lahendamise protsessi, mille käigus konflikti osapooled neutraalse ja ilma otsustusõigusega kolmanda inimese abiga langetavad ühiseid, üksteisega arvestavaid ja võimalikult põhjalikke otsuseid, mis tulenevad iseenda, teise osapoole ja reaalse olukorra kasvavast mõistmisest.

Kasutatud materjal:

1. A. Trossen. Mediatsioon. Loengukonspekt.
2. D.-T. Napits. Mediation ehk mediatsioon ehk lepitusmenetlus. Kättesaadav: http://www.koda.ee/teataja/teataja_nr_202004.pdf
3. I.-E. Aavakivi. Õigusemõistmine erakättesse. Kättesaadav: http://www.aripaev.ee/2722/arv_kolumn_272201.html
4. Lars Schäfer. MEDIATIONIST AVALIKUS SEKTORIS (Mediation im öffentlichen Bereich braucht gesetzliche Regeln), Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht (2006) Nr. 1, S. 39-45;
5. Eelnimetatud konverentsi ja kohtumise materjalid.

KOHTUAMETNIKE KOOLITUS: UUEL AASTAL UUE HOOGA

Maire Jürima, kohtuhaldustalituse analüütik

Koolitusvajadus

Seoses teenistuskohustuste ümberjaotamisega Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonnas jääb uuest aastast haldusala koolitusvankri vedamine siinkirjutaja ülesandeks. Kuna peagi hakkab üks tegus aasta taas kord meile oma tagatulesid näitama, oleks ehk just nüüd paras aeg tulevastest koolitusplaanidest rääkida.

Hiljaaegu läbiviidud analüüsi ja kohtutest saadud tagasiside põhjal selgus, et koolitusteemade edetabelis osutus vaieldamatuks lemmikuks dokumendihaldus.

Huvi ilmutati nii „Asjaajamiskorra ühtsete aluste”, ametikirjade koostamise kui ka emakeele ja õigekirja vastu. Järgmisele kohale platseerus menetlusseadustiku jätkukoolitus mittejuristidele - teema raames tahetakse kuulda istungi protokollide koostamisest, lahendite jõustamisest, täitmisele pööramisest ja dokumentide kättetoimetamisega seonduvast.

Kümne populaarseima teema hulka mahtusid veel ka asutustega suhtlemine ja klienditeenindus, konfliktide vältimine ja lahendamine, aja planeerimine, Exceli täiendkoolitus, digitaalne arhiveerimine, praktiline arhiivindus, meeskonna motiveerimine, arenguvestluste läbiviimine – viimase teema juures rõhutati Justiitsministeeriumi lektori vajalikkust.

Koolitusprioriteedid

Koolitusprioriteetide hindamisel ja koolitusplaanide koostamisel lähtusime eelkõige sellest, kuidas üks või teine teema ametnike teenistusülesannetega haakub. Nii näiteks võib küll tunnista da, et mälu treening ning prantsuse keel oleksid meile kõigile ju igati vajalikud, kuid kahjuks ei saa neid kuidagi otseste teenistusvajadustega siduda.

Koolitusplaanide kokkupanemisel arvestasime ka soovijate hulgaga - kui teemast huvitusid kogu haldusala silmas pidades vaid mõned ametnikud, jäi see edasiste läbirääkimiste ootel esialgu kavast välja.

Lisaks juba mainitud teemadele loodame pakkuda kohtuametnikele veel mitmeid erinevaid koolitusi. Nii näiteks vajaks tutvustamist isikuandmete kaitsega seonduv, täiendada võiksid ametnike ametikirjade koostamise oskused. Tõlkide ja kordnike teadmisi tuleks ilmselt samuti igal aastal värskendada, unarusse ei taha me jätta ka haldusala tublisid vanemametnikke.

Kuidas edasi?

Kui koolitusplaan on JUKU-sse salvestatud, hakkame sinna koolituste toimumise täpseid kuupäevi jooksvalt lisama, täiendava informatsiooni edastame ka personaliametnikele elektronposti vahendusel. Siinjuures olgu öeldud, et sihtgrupp koolitusplaanis ei ole kohustuslik, vaid abistav.

Koolitustele registreerumine toimub kohtu personaliametniku kaudu. Vastavalt vajadustele on koolitusplaanide võimalik erinevaid teemasid täiendavalt juurde

lisada, niisamuti võime ära jätta neid, mille vastu suurem huvi kaob. Piiratud kohtade arvuga koolituste puhul arvestatakse esmajärjekorras ettepaneku teinud kohtuga, võimalusel liidetakse gruppide ka teisi soovijaid.

Vastu tulles kohtute soovidele üritame korraldada lisaks Tallinnale koolitusi ka Jõhvis, Pärnus ning Tartus. Kõigi teemade ja lektorite puhul see loomulikult ei õnnestu, kuid sellealaseid läbirääkimisi püüame siiski pidada.

Kasutan siinkohal võimalust ning julgustan kohtuametnikke arenguvestlustel rohkem oma koolitusvajadustest ning eelistustest rääkima. Personaliametnikul on raske iga üksiku inimeseni jõuda ning samas peaksite ju teie ise koos oma struktuurüksuse juhiga kõige paremini teadma,

Maire Jürima

„kust king pigistab”.

Lõpetuseks soovin kohtuametnikele asjalikke koolitusi ning loodan meie kõigi konstruktiivsele koostööle.

Oma ettepanekute ning tähelepanekutega võite pöörduda siinkirjutaja poole kas telefonil 6803117 või elektronposti vahendusel aadressil maire.jurima@just.ee.

Populaarsus	Teema
1	Dokumendihaldus, kirjade koostamine, ametikeel
2	Menetlusseadustik (istungiprotokollide koostamine, lahendi jõustamine, täitmisele pööramine)
3	Suhtlemine asutustega, klienditeenindus
4	Konfliktide vältimine, nende lahendamine
5	Aja planeerimine
6	Excel
7	Digitaalne arhiveerimine
8	Praktiline arhiivindus
9	Meeskonna motiveerimine
10	Arenguvestluste läbiviimine (Justiitsministeeriumi lektor)

EV JUSTIITSMINISTEERIUMI
JUSTIISHALDUSPOLIITIKA
OSAKONNA
KOHTUHALDUSTALITUSE
INFOLEHT

EV Justiitsministeerium
Justiitshalduspoliitika osakond
Kohtuhaldustalitus
Tõnismägi 8
10119 Tallinn

Toimetaja: Age Värv
Tel: 680 3110
Faks: 680 3101
E-post: age.varv@just.ee

Kaastööd infolehele on oodatud
e-posti adressil
age.varv@just.ee

EESTI VABARIIGI
KOHTUD
INTERNETIS:
WWW.KOHUS.EE

KOHTU- INFOSÜSTEEM (KIS)

Kõigi KIS-iga seonduvate
küsimustega palume pöörduda
IT-abi poole

Telefon: 6 113 113
e-posti aadress:
it-abi@just.ee

Kas soovid teada rohkem
võrdse kohtlemise regulatsioonist
Euroopas ja Eestis?

Tee seda veebis!
www.iom.fi/elearning

E-õppe vahend kohtunikele, prokuröridele ja teistele spetsialistidele

UUED KOHTUNIKUD

1. detsembrist 2007 asuvad kohtunikena teenistusse:

Kaupo Paal - Harju Maakohus

Marge Tamme - Viru Maakohus

Kristjan Siigur - Tallinna Halduskohus

1. septembrist 2007 asus Iko Nõmm Tallinna Ringkonnakohtu kohtunikuks

UUED KOHTUNIKUKANDIDAADID

25. mail 2007 tegi kohtunikueksamikomisjon ettepaneku nimetada kohtuniku-
kandidaatideks:

Mari-Liis Avikson (Viru Maakohus, asus teenistusse 30.07.2007)

Heiki Kolk (Harju Maakohus, asus teenistusse 13.08.2007)